

حق مؤلف^۱ در اینترنت^۲

علیرضا اکبری^۳

چکیده

امروزه با افزایش استفاده از شبکه‌های ارتباطی در سراسر جهان و در دسترس بودن منابع اطلاعاتی مختلف در این شبکه‌ها و نیز رواج استفاده از اینترنت به‌عنوان "شبکه شبکه‌ها"، چالش بزرگی در زمینه مسائل مربوط به حق مؤلف و مالکیت فکری آثار به‌وجود آمده است. این چالش بزرگ ناشی از نوآوری‌های فناورانه است که اینترنت و تارگسترده جهانی^۴ از مهم‌ترین محصولات آن هستند. دسترسی بدون مانع به منابع، باعث در هم شکسته شدن قوانین مربوط به حق مؤلف شده است. در این مقاله بر آن هستیم که مشکلات به‌وجود آمده، تجربیات کشورهای مختلف، اقدامات انجام شده، و راه‌حل‌های ممکن را بررسی کنیم.

کلید واژه‌ها

حق مؤلف، اینترنت، استفاده منصفانه، حق مؤلف و اینترنت، استفاده منصفانه و اینترنت

مقدمه

همان‌گونه که ساختار نظام قانونی به زندگی فرهنگی و اجتماعی نظم می‌بخشد، مقررات و قوانین حق مؤلف نیز می‌تواند حلقه ارتباطی دنیای افکار و اندیشه‌های انسان باشد. بدون وجود حق مؤلف، امنیت فکری برای آثار مؤلفان و مصنفان وجود نخواهد داشت و در بی‌نظمی به‌وجود آمده، خلاقیت ذهن انسان به تباهی کشیده خواهد شد. در حال حاضر، حق مؤلف در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز از اهمیت فراوانی برخوردار است. این اهمیت فراتر از مرزهای جغرافیایی

1. Copyright
2. Internet
4. Network of networks
5. WWW

۳. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشکده علوم توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی ایران alireza.akbari.a@gmail.com

است، زیرا اجرای کمی و کیفی فعالیت‌ها و عملکردهای همه کتابخانه‌های جهان بر این قوانین و مقررات استوار است (۷: ۲۷۴ و ۲۹۲)؛ ضمن اینکه به گفته مارشال مک لوهان^۶، جامعه‌شناس کانادایی، جهان به یک دهکده کوچک تبدیل شده است.

تعریف حق مؤلف

برای حق مؤلف تعریف‌های مختلف و گوناگونی ارائه شده است، اما شاید بتوان تعریف زیر را کلی‌ترین و جامع‌ترین تعریف دانست: "مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی که در یک کشور، دامنه و شمول حقوق یک اثر یا نحوه عملکرد یک فعالیت را تعیین می‌کند. به تعبیری گسترده‌تر مقررات و قوانین حق مؤلف مشخص می‌کند چه افرادی دارای چه نوع حقوقی هستند و در یک دوره زمانی تا چه مدتی از این حقوق برخوردارند، حدود و ثغور این حقوق چیست و مقررات مربوط به اجرا و انتقال این حقوق کدامند" (۲: ۱۱۴). حق مؤلف از پنج بخش اساسی زیر تشکیل شده است:

۱. تولید دوباره: حق تولید دوباره و کپی کردن اثر؛
 ۲. اقتباس: حق تولید آثار مشتق شده از اثر؛
 ۳. توزیع: حق توزیع و اشاعه اثر؛
 ۴. اجرا: حق اجرای اثر به صورت علنی؛ و
 ۵. نمایش: حق نمایش اثر به صورت عمومی.
- (۱۵).

تاریخچه حق مؤلف

اگر بخواهیم حق مؤلف را از نظر تاریخی بررسی کنیم، باید بگوییم که حق مؤلف موضوعی به نسبت تازه است و به سبب تغییرات فناوری، رشد فراوان یافته است. در طول قرون وسطا مسئولیت تولید و تکثیر آثار فکری در اختیار کلیسا بود و از آنجا که کلیسا نهادی حقوقی بود، حق مؤلف به شکل امروزی آن وجود نداشت. در سال ۱۶۹۰ کتاب < دو رساله در مورد حکومت مذهبی^۷ اثر جان لاک^۸ به چاپ رسید. لاک در آن کتاب تلاش کرده بود تا مالکیت یک اثر هنری را به مؤلف آن نسبت دهد. پانزده سال بعد، اولین قانون حق مؤلف به معنای نوین با عنوان "قانون آن"^۹، در انگلستان وضع شد (۲: ۱۱۰ و ۱۱۲). برای حمایت از حق مؤلف دو توافقنامه عمده جهانی وجود دارد:

۱. کنوانسیون برن^{۱۰}. این معاهده ناظر بر آن است که پدیدآورندگان تابع هر یک از کشورهای عضو، در سایر کشورهای عضو از حقوق مشابه برخوردارند. اصول این معاهده در سال ۱۹۷۱ در پاریس بازنگری شد.
۲. کنوانسیون ژنو^{۱۱} (معاهده جهانی حق مؤلف)^{۱۲}. این توافقنامه در سال ۱۹۵۲ در ژنو، مقر سازمان ملل متحد، به امضا رسید و شامل ۲۱ ماده اصلی و یک الحاقیه است. الحاقیه آیین‌نامه‌ای است که اصول معاهده ژنو را در چارچوب فعالیت‌های فرهنگی یونسکو و به سود کشورهای جهان سوم تغییر

6. Marshall McLuhan
7. *Two treatises on civil government*
8. John Lock
9. The statute of Anne

10. The Berne Convention
11. The Geneva Convention
12. The universal copyright convention

داده و هدف از تدوین آن متمایل ساختن این کشورها به پیوستن به معاهده بوده است (۱: ۱۶۰-۱۶۱).

استفاده منصفانه^{۱۳}

استفاده منصفانه، حق استفاده منطقی از مواد مشمول حق مؤلف بدون اجازه از پدیدآور است (۱۵). براساس کنوانسیون برن، کشورهای عضو می‌توانند در مواردی خاص - مانند اهداف آموزشی یا استفاده شخصی - مادامی‌که به ضرر دارنده حق مؤلف نیست، استثناهایی برای نسخه‌برداری قائل شوند. به‌عنوان مثال در انگلستان، قانون "رفتار منصفانه"^{۱۴} و حقوق انحصاری ویژه‌ای وجود دارد که به کتابداران اجازه نسخه‌برداری می‌دهد. این کار در ایالات متحده آمریکا استفاده منصفانه نامیده می‌شود (۱: ۱۱۸).

در تعیین و تشخیص استفاده منصفانه توجه به موارد زیر ضروری است: الف) هدف و ماهیت استفاده، شامل استفاده‌های تجاری و هدف‌های آموزشی غیرانتفاعی؛ ب) ماهیت آثار مشمول حق مؤلف؛ ج) میزان و بخش‌های مورد استفاده از آثار مشمول حق مؤلف؛ و د) تأثیر استفاده (۱۵).

حق مؤلف در محیط‌های الکترونیکی

رشد فناوری‌های رسانه‌ای و ارتباطی، به‌ویژه اینترنت، پرسش‌های جدیدی درباره حق مؤلف برانگیخته است. از جمله اینکه قوانین جاری حق مؤلف تا چه حد توان و کارایی لازم برای حمایت از تمامی آثار در شکل‌های

مختلف را داراست. در حال حاضر، اینترنت اصلی‌ترین رسانه ارتباطی برای پژوهشگران و محققان در سراسر جهان است و بسیاری از نویسندگان برای انتشار مطالب خود از آن استفاده می‌کنند. کاربران این شبکه به‌روش‌های مختلفی مانند پست الکترونیک و تابلوهای اعلانات با هم به تبادل اطلاعات می‌پردازند. آنها دیگر منتظر نمی‌مانند تا مقالاتشان در مجلات علمی چاپ شود، بلکه خود شخصاً آنها را در اینترنت توزیع می‌کنند. مشکل اصلی هم در همین جا نمود می‌یابد؛ یعنی نشر الکترونیکی مجلات و کتاب‌ها امکان سوءاستفاده از مطالب منتشر شده را بدون ارجاع به پدیدآورندگان یا مؤلفان اصلی فراهم می‌کند و قوانین حق مؤلف را به‌صورت جدی زیر سؤال می‌برد (۵: ۱۸ و ۲۲-۲۳). در واقع، قوانین حق مؤلف در مقایسه با نشر الکترونیکی روزآمد نشده‌اند. این قوانین در عصری گسترش یافته‌اند که هنوز مجلات الکترونیکی به‌وجود نیامده بودند. امروزه هزاران مجله الکترونیکی به‌وجود آمده و مورد استفاده قرار می‌گیرند. با توجه به اینکه دستیابی و توزیع کلی مجلات الکترونیکی راحت‌تر است، نظریه استفاده منصفانه تقریباً نادیده انگاشته می‌شود. به‌رحال در دنیای نشر تغییر الگویی در حال رخ دادن است که باعث می‌شود کتابخانه‌ها و استفاده‌کنندگان نهایی تحت تأثیر آن قرار گیرند (۳: ۴۱-۴۲ و ۴۶). از مصادیق این مسئله ایجاد کتابفروشی‌های پیوسته^{۱۵} است که موفق‌ترین و مشهورترین آنها یعنی amazon.com عملاً برای کسب

13. Fair use

14. Fair dealing

15. Online

درآمد و سود بیشتر در حال تقلب کردن است (۶).

منابع مشمول حق مؤلف در اینترنت

اینترنت از بدو پیدایش، بزرگ‌ترین تهدیدکننده حق مؤلف بوده است. اینترنت لبریز از اطلاعاتی است که هریک به نوعی مشمول حق مؤلف می‌شوند. این منابع شامل داستان، خبر، نرم‌افزار، رمان، نمایشنامه، کتاب، مقاله، گرافیک، تصویر، و پیام‌های الکترونیکی می‌شود (۱۶). اینترانت‌ها^{۱۶} اگرچه از نظر فناوری و روش‌های مورد استفاده - با محدودیت در توزیع، جریان، و وسعت اطلاعات- مشابه اینترنت هستند، ولی از قوانین حق مؤلف معاف‌اند (۱۴). بدین معنی که قوانین حق مؤلف در محیط اینترانت‌ها صدق نمی‌کند (حتی با توجه به این نکته که این محیط از نظر فناوری و کارکرد مشابه اینترنت عمل می‌کند). دلیل این امر هم محدودیت ارتباطی و جغرافیایی موجود در اینترانت‌هاست. دلیل دیگر می‌تواند این باشد که اینترانت‌ها به دلیل استفاده از منابع و مدارک مشترک ایجاد می‌شوند.

کارکردهای اینترنت و رابطه آنها با حق مؤلف

۱. ارسال^{۱۷} و انتقال^{۱۸}. هیئت حق مؤلف کانادا^{۱۹} اعتقاد دارد که یک اثر، زمانی قادر به برقراری ارتباط با مردم است که منتقل شده باشد، نه زمانی که ارسال شده باشد. ولی

به محض اینکه ارسال شد، معتبر محسوب می‌شود. این هیئت انتقال در اینترنت را ارتباط از طریق وسایل مخابراتی می‌داند. طبق قانون حق مؤلف کانادا انتقال اطلاعات، فرایندی است که ممکن است شامل فشرده‌سازی^{۲۰}، از فشرده‌گی خارج کردن^{۲۱}، رمزگذاری^{۲۲} و رمزگشایی^{۲۳} داده‌ها باشد. به علاوه، این هیئت اعتقاد دارد که ارسال پیام به سایت‌های وب و گروه‌های خبری باعث ارتباط با عموم مردم خواهد شد. دفتر حق مؤلف آمریکا برای شفاف شدن مسائل، ارسال و انتقال امواج رادیویی AM و FM در اینترنت مقررات خاصی را وضع کرده است که طبق آن، این عمل تنها با داشتن یک گواهینامه اجباری قابل انجام است (۱۳: ۲-۳).

۲. مرور^{۲۴}. مرور، چالش بزرگی برای قانون حق مؤلف است. خواندن، تولید دوباره بدون مجوز اثر محسوب نمی‌شود؛ درحالی که هنگام جست‌وجو در اینترنت، نسخه‌ای از مدرک با دسترسی تصادفی در حافظه رایانه قرار می‌گیرد. دادگاه‌های آمریکا این مسئله را تجاوز به قانون حق مؤلف می‌دانند (۱۳: ۳).

۳. نهان‌سازی^{۲۵}. نهان‌سازی، ایجاد نسخه‌ای از سند در حافظه رایانه به منظور تسهیل دستیابی به آن است. این عمل توسط فراهم‌کننده خدمات اینترنت و یا سایر واسطه‌های اینترنت به منظور دسترسی سریع به منابع اینترنتی انجام می‌شود. اما نهان‌سازی اغلب توسط برنامه‌های مرورگر

16. Intranet

17. Posting

18. Transmission

19. Canadian Copyright Board

20. Compression

21. Decompression

22. Encoding

23. Decoding

24. Browsing

25. Caching

قالب‌ها^{۳۰} استفاده می‌شود. برای طراحی این قالب‌ها از کدهای HTML مورد استفاده قرار می‌گیرد. در هنگام بازدید از سایت‌های مختلف در اینترنت می‌توان منابع^{۳۱} یا کدهایی را که در طراحی صفحه مورد نظر به کار رفته‌اند، مشاهده کرد و حتی صفحه یا قالب مشابهی را نسخه‌برداری کرد. از این رو، اگر در طراحی قالب‌های صفحات وب از این روش استفاده شود، عملاً حق مؤلف در معرض تجاوز قرار گرفته است.

استفاده منصفانه از اینترنت

در مورد استفاده منصفانه از منابع موجود در اینترنت معیار و مقیاس مشخصی وجود ندارد. به دلیل سهل‌الوصول بودن منابع، شعاع دایره استفاده منصفانه، معمولاً وسیع جلوه می‌کند. اما در این زمینه نکات فراوانی وجود دارد که استفاده از آنها در حفظ حقوق مؤلفان تا حد بسیار زیادی مؤثر است. از جمله:

- منابع را باید به صورت معتبر ارائه کرد و اطلاعات مالکیت حق مؤلف را مشخص کرد؛
- باید از وب‌سایت‌هایی استفاده کرد که خود قائل به حق مؤلف باشند؛
- بهتر است به جای ارسال اصل مدارک موجود در وب، آدرس URL آن را ارسال کرد؛
- فراهم‌کننده خدمات اینترنت^{۳۲} باید مواد و منابعی را که باعث تضعیف قانون حق مؤلف می‌شود، حذف کند؛

وب مثل Netscape Communicator, Opera, Internet Explorer, Firefox یا مرورگرهای دیگر انجام می‌شود که یک نسخه از مدارکی که در اینترنت بازدید شده‌اند را در پوشه temporary internet files ذخیره می‌کند. این پوشه در همان درایوی است که سیستم عامل رایانه در آنجا نصب شده است. هر دو شکل نهم‌سازی مستلزم تولید دوباره منابع است (۱۳:۳).

۴. اتصال^{۳۱}. اتصال، خود باعث ایجاد مسائل خاصی در مورد حق مؤلف می‌شود. به عنوان مثال، اگر شخصی، به طور مستقیم و بدون پیوند از متنی که در سایتی دیگر وجود دارد، استفاده کند، صاحبان متن حق پیگیری این عمل را دارند. این امر، فقط در مورد متون موجود در اینترنت نیست، بلکه حتی ممکن است لوگوی^{۳۲} یک سایت، توسط سایت دیگری مورد استفاده قرار گیرد؛ ولی اگر دسترسی به منابع سایت‌های دیگر از طریق ایجاد پیوند باشد، به موافقت دارنده سایت احتیاج ندارد (۴:۳۱). البته ایجاد فرایونند^{۳۰} قوانین مشخصی ندارد. معمولاً قبل از ایجاد یک پیوند به سایت دیگر باید به مدیر آن سایت یک پیام الکترونیکی ارسال شود. ممکن است با ایجاد پیوند به آن سایت، آن سایت هم، متقابلاً یک پیوند برای سایت اول بسازد که این همکاری باعث سهولت دسترسی به اطلاعات در اینترنت می‌شود (۸).

۵. قالب‌بندی^{۲۹}. برای طراحی سایتی از

26. linking

27. Logo

28. Hyperlink

29. Framing

30. frames

31. Source

32. ISP = Internet Service Provider

• فراهم‌کننده خدمات اینترنت باید قبل از پیوند به وب‌سایت درخواست مجوز کند (۱۵)؛

• تا زمان ایجاد قوانین دقیق و روشن، همه استفاده‌کنندگان باید برای استفاده از منابع اینترنتی و همچنین قسمت‌های مختلفی که شامل پیوندهای اضافی تعبیه شده در سایت‌ها می‌شود، مجوز بگیرند (۱۰)؛

• بهتر است به جای نسخه برداری یک سایت از web source آن استفاده کرد؛

• بهتر است به جای نسخه برداری مطالب از سایتی دیگر، یک پیوند برای آن سایت ساخته شود (۹)؛

• تصاویر، موسیقی، و متن‌هایی را که تولید دوباره آنها تجاوز به قانون حق مؤلف محسوب می‌شود، نباید ایجاد کرد؛

• اطلاعاتی مثل طرح یا گرافیک را نباید از یک سایت گرفت و پس از تغییری جزئی از آن استفاده کرد؛

• فهرست‌های جمع‌آوری شده پیوندها را نباید دوباره به کار برد؛

• پیام‌های الکترونیکی را نباید بدون مجوز کپی یا توزیع کرد (۱۵)؛

• از نسخه‌سازی باید پرهیز کرد، یعنی نباید مطالب بارگذاری شده^{۳۳} را با پست الکترونیکی برای دیگران فرستاد (۹).

طراحی یک صفحه وب

یک صفحه وب شامل عناصر مختلفی است که از جمله آنها می‌توان موارد زیر

را نام برد: پیوندها، متن اصلی، گرافیک، صدا، ویدئو، و فهرست وب‌سایت‌های جمع‌آوری شده، عناصر واحدی هستند که ماهیت اصلی منابع را می‌سازند. وقتی یک صفحه وب ساخته می‌شود باید بتواند به سایت‌های دیگر متصل شود و از گرافیک‌های رایگان سایت‌های دیگر نیز استفاده کند. اگر این گرافیک‌ها رایگان نباشند، برای استفاده از آنها باید مجوز داشت. در عین حال در هنگام ایجاد یک صفحه وب نمی‌توانیم:

• از محتوای وب‌سایت شخص یا سازمان دیگری استفاده کنیم؛

• اطلاعات را از قسمت‌های مختلف اینترنت جمع و به عنوان "سند خودمان" ارائه کنیم، مگر اینکه هزینه آن را پرداخته و مجوز گرفته باشیم؛

• اسناد و منابع الکترونیکی دیگران، مانند پیام‌های الکترونیکی، را بدون اجازه به سند خودمان ضمیمه کنیم؛

• پیام‌های الکترونیکی اشخاص را بدون اجازه به اشخاص دیگر forward کنیم؛

• متن و محتوای سند رقومی^{۳۴} شخصی را تغییر دهیم یا ویرایش کنیم به طوری که معنی آن عوض شود؛

• فهرست منابع دیگران را بدون تغییر در صفحه خودمان کپی کنیم؛ و

• لوگوها و آیکون‌های^{۳۵} وب‌سایت‌های دیگر را در صفحه خودمان کپی کنیم (۱۶).

33. Downloaded

34. Digital

35. Icon

اقدامات انجام شده برای حل مشکل حق مؤلف در اینترنت

دفتر انجمن‌های کتابداری، اطلاع‌رسانی و سندپردازی اروپا^{۳۶} در اکتبر ۱۹۹۴ طرح خط‌مشی کاربرد حق مؤلف در اروپا^{۳۷} را با نام طرح ECUPI به مرحله اجرا گذاشت که از جمله اهداف آن شناسایی مسائل حق مؤلف در خدمات الکترونیک و تنظیم آیین‌نامه عملی مناسب برای استفاده از اطلاعات الکترونیکی بود. این اقدام را می‌توان اولین گام برای حل مسائل حق مؤلف در اینترنت به حساب آورد (۴: ۳۲). در سال ۱۹۹۸، کنگره آمریکا قانون حق مؤلف هزاره رقومی^{۳۸} را وضع کرد که در واقع قانون حق مؤلف آمریکا را در عصر رقومی به منظور تأیید قراردادهای سازمان جهانی مالکیت فکری^{۳۹} روزآمد می‌کرد. مهم‌ترین موضوعات این قانون، نظام‌های حمایتی حق مؤلف و استفاده منصفانه در محیط رقومی و نیز پاسخگویی تهیه‌کنندگان خدمات پیوسته است. در نوامبر سال ۲۰۰۱، جرج بوش قانون آموزش فناوری و هماهنگ‌سازی حق مؤلف را تأیید کرد. این قانون، قانون حق مؤلف را به نحوی اصلاح می‌کرد تا به مؤسسات آموزشی غیرانتفاعی در استفاده از اینترنت آزادی عمل بیشتری بدهد (۱۱).

تجربه کشورهای دیگر

در کشورهای مختلف درباره حق

مؤلف منابع اینترنتی روش‌های مختلفی به کار گرفته می‌شود. مثلاً در کشورهای اسکانندیناوی استفاده‌کننده می‌تواند تصاویر موجود در اینترنت را روی رایانه شخصی خود ببیند. همچنین مجاز است که از آن تصویر نسخه‌ای کاغذی تهیه کند، ولی فقط خود او می‌تواند از آن استفاده کند و نمی‌تواند آن را به شخص دیگری - غیر از بستگان درجه اول - بدهد. اگر استفاده‌کننده بخواهد تصویر را روی رایانه شخصی خود ذخیره کند این سؤال مطرح می‌شود که آیا این کار مجاز است یا نه؟ پاسخ این است که طبق قانون کشورهای اسکانندیناوی از پیامی رقومی نمی‌توان نسخه‌ای رقومی تهیه کرد و اگر این عمل انجام می‌شود باید قبل از تهیه نسخه کاغذی باشد. بدین معنی که تهیه نسخه کاغذی از نسخه رقومی پیش از نسخه‌برداری از نسخه رقومی آن انجام شود. در آمریکا، قانون به این صورت است که می‌توان از تصاویر، متون و سایر موارد موضوع قانون حق مؤلف به گونه‌ای منصفانه استفاده کرد. اما چون تعبیر و تفاسیر مختلفی از کلمه "منصفانه" وجود دارد، تنها بر ابهام موجود افزوده می‌شود. در کشور چین، طبق قانونی که در این زمینه تدوین شده است، دریافت‌کننده تصاویر اینترنتی فقط می‌تواند آن تصاویر را ببیند و استفاده‌های عمومی مثل تفسیر تصویر را انجام دهد؛ به عنوان مثال نظر خود را به اشکال مختلف در مورد آن بیان کند.

درحالی که در ژاپن نسخه برداری کاغذی کاملاً مجاز است، ولی نسخه برداری رقومی نیاز به اخذ مجوز از دارنده حق مؤلف دارد (۱۷: ۳-۵). طبق قوانین فعلی استرالیا، اگر اثری اصالتاً به صورت الکترونیکی تولید شده باشد و از روی آن نسخه های دیگری تکثیر شود، این اقدام قابل پیگیری نیست. اما، اگر نسخه اصلی چاپی باشد و از روی آن نسخه ای الکترونیکی تهیه شود و این نسخه الکترونیکی مورد تکثیر قرار گیرد، این عمل تحت پیگرد قانونی قرار می گیرد (۵: ۲۳).

پیشنهاداتی برای حفاظت از حق مؤلفان در اینترنت

به نظر می رسد بهترین راه حل برای حفاظت از حق مؤلفان در اینترنت استفاده از راه حل های قانونی و فناورانه باشد. روش های قانونی انتظارات گروه های مختلف را برآورده می سازد و روش های فناورانه مطمئن تر اما گران تر هستند و استفاده غیرمجاز را به در دسر می اندازند. Info2clear که ارائه کننده خدمات حق مؤلف در اروپاست، روشی کارآمد برای حفاظت از آثار نویسندگان ارائه می دهد. صاحبان حق مؤلف، به صورت پیوسته آثار خود را ثبت می کنند؛ سپس این آثار تا مدت زمانی که هزینه حق مؤلف پرداخت می شوند، محافظت می گردند. به این صورت

که ابتدا نمایی از متن روی صفحه ظاهر می شود و اگر استفاده کننده بر طبق شرایط اعلام شده مایل به استفاده باشد، Info2clear از طریق سرویس حفاظتی پرداخت پیوسته^{۴۱} هزینه آن را پرداخت می کند و اجازه استفاده از اطلاعات را دریافت می کند (۴: ۳۲).

یکی از مواردی که در راه حل های قانونی دارای اهمیت فراوانی است، مسئله ثبت است. اگر چه صفحات وب و حتی پیغام های الکترونیکی به محض ایجاد مورد حمایت قرار می گیرند، با این حال ثبت حق مؤلف آنها امری ضروری است. ثبت از نظر حقوقی عاملی است که به وسیله آن دادخواهی و پیگیری های قانونی امکان پذیر می شود (۱۲).

در پایان بیان این نکته ضروری است که با وجود مشکلات و مسائل بسیار زیاد در مورد حق مؤلف منابع اینترنتی قوانین و مقررات صحیح و روشنی در این زمینه وجود ندارد و ایجاد قوانین مناسب، نیازمند همکاری و همفکری همه سیاست گذاران و متخصصان رایانه، اطلاع رسانی، تهیه کنندگان، توزیع کنندگان، و مصرف کنندگان اطلاعات است.

40. Registration

41. Secure online payments service

منابع

8. "Copyright and the internet". [on-line]. Available: <http://www.cla.co.uk/copyrightvillage/internet.html>
9. "Copyright and the internet". 1999. [on-line]. Available: <http://www.purdue.edu/cd.copyright/internet.html>
10. "Copyright in an electronic environment (guidelines from consortium of college & university media centers)". [on-line]. Available: <http://www.dpi.state.nc.us/copyright1.html>
11. "Digital copyright". [on-line]. Available: <http://www.law.wayne.edu/litman/classes/digitalcopyright.pdf>
12. Field, Thomas G. "Copyright on the internet". 2003. [on-line] Available: <http://www.fple.edu/tfield/cOpyNet.html>
13. Freedman, Bradly J. ; Dean, Rabert J.C. "Copyright and the internet". 2002. [on-line]. Available: <http://www.org/copyright%20internet.pdf>
14. Goldwin, Mike. "Wild, wild web (guide to copyright infringement laws)". Reason Foundation. 1998. [on-line]. Available: http://www.findarticles.com/cf_0/m0FWEn7_v2/20945622/pl/article.jhtml
1. آذرنگ، عبدالحسین. **آشنایی با چاپ و نشر**. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۷۵.
2. ارجمند، تاج‌الملوک. «سیری در قوانین حق مؤلف، استفاده منصفانه و دسترس‌پذیری از آغاز و تأثیر آن در استفاده از منابع الکترونیکی». **فصلنامه کتاب، دوره سیزدهم، ۴ (زمستان ۱۳۸۱): ۱۱۰-۱۲۴**.
3. پرل، بت‌سی؛ کارنی، ای‌تی. «قوانین حق مؤلف و تأثیر آن بر اشاعه و تأثیر مجلات الکترونیکی». ترجمه جواد بشیری. **پیام کتابخانه، دوره دهم، ۲ (تابستان ۱۳۷۹): ۴۰-۴۶**.
4. رستمی‌گومه، علیرضا. «حق مؤلف در اینترنت». **پیام کتابخانه، دوره دوازدهم، ۱ و ۲ (بهار و تابستان ۱۳۸۱): ۲۹-۳۲**.
5. رضائی شریف‌آبادی، سعید. «مالکیت معنوی در عصر الکترونیک». **فصلنامه کتاب، دوره هشتم، ۳ (پاییز ۱۳۷۶): ۱۸-۲۵**.
6. فاکس، استیفن. «تأثیر اینترنت بر تجارت محصولات فکری». ترجمه محمد مختاری. ارائه شده در کنفرانس بین‌المللی WIPO، ۱۳۸۲. به نقل از: www.iccim.org/persian/Magazine/1382/Khordad/23.HTM
7. مزینانی، علی. **کتابخانه و کتابداری**. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۷۹.

17. Tottrup, Margrethe."Internet and copyright of the pictures-An international overview". *INSPEL*, Vol.32, No.1(1998): 1-7.

تاریخ دریافت: ۱۳۸۲/۱۰/۲۹

15. "Guidelines and Restriction for use". [on-line]. Available: <http://www.cusd220.lake.k12.il.us>

16. Montecino, Virginia." Copyright and the internet". 1996. [on-line]. Available:<http://mason.gmu.edu/~montecin/coptright-internet.htm>

